

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 440/2021-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Miroslava Duriša a Ladislava Duditša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 6/2021 a jeho uzneseniu z 29. januára 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a** .
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 22. februára 2021 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 6/2021 (ďalej len „napadnutý postup krajského súdu“) a jeho uznesením z 29. januára 2021 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu“). Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu a vec vrátil Okresnému súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) na nové konanie a rozhodnutie vo vzťahu k výroku o náhrade trov konania. Okrem toho žiada o priznanie finančného zadost'učinenia v sume 2 500 eur.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že uznesením okresného súdu č. k. 15 C 124/2012 z 18. januára 2019 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) bolo konanie zastavené z dôvodu späťvzatia žaloby sťažovateľom (výrok I) a žalovanému bola priznaná náhrada trov konania proti sťažovateľovi v rozsahu 100 % (výrok II). Okresný súd o náhrade trov konania rozhodol podľa § 256 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej

len „CSP“). Rozhodnutie odôvodnil tým, že zavinenie pre potreby rozhodovania o trovách konania sa posudzuje z hľadiska procesného, nie hmotného práva. Sťažovateľ zaviniť zastavenie konania proti žalovanému, keďže vzal svojím dispozitívnym úkonom žalobu v celom rozsahu späť. Sťažovateľ je síce invalidný dôchodca, ale s poklesom schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, má zabezpečené vlastné bývanie (byť v osobnom vlastníctve), nemá žiadne vyživovacie povinnosti, žiadne neprimerané záväzky, nie je odkázaný na starostlivosť druhých, je mobilný, jeho výdavky predstavujú len bežné náklady na každodenný život. Okresný súd zastával názor, že nie sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa odôvodňujúce aplikáciu § 257 CSP. Využitie § 257 CSP prichádza do úvahy vo výnimočných prípadoch, najmä v prípade vážnej sociálnej situácie sporovej strany, čo však nie je prípad žalobcu.

3. Sťažovateľ podal odvolanie proti výroku II uznesenia okresného súdu. Napadnutým uznesením krajského súdu bolo potvrdené uznesenie okresného súdu v napadnutom výroku a zároveň žalovanému bol priznaný proti sťažovateľovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Krajský súd okrem iného uviedol, že konanie v časti o určenie neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere skončilo zastavením z dôvodu prekážky *res iudicata*. Vo zvyšku (žalovaný je povinný vydať sťažovateľovi všetko, čo z neplatného právneho úkonu od neho získal) vzal žalobca svoju žalobu späť, na základe čoho okresný súd aj v tejto časti konanie zastavil. Dôvodom zastavenia konania teda ani v jednom z uplatnených nárokov nebolo správanie žalovaného. Práve sťažovateľ zaviniť (z procesného hľadiska), že konanie muselo byť zastavené. Z tohto dôvodu žalovanému vznikol nárok na náhradu trov konania proti sťažovateľovi, ako správne uzavrel súd prvej inštancie. Krajský súd ďalej konštatoval, že nezistil také výnimočné okolnosti (majetkové, sociálne, osobné či zárobkové v súhrne s prihliadnutím na okolnosti konkrétneho prípadu), na základe ktorých by bolo možné aplikovať § 257 CSP. Rozhodnutie podľa § 257 CSP nemožno založiť na favorizovaní horších majetkových a sociálnych pomerov sťažovateľa, ktoré mu ale podľa názoru krajského súdu zabezpečujú základný životný štandard. Pri rozhodovaní o aplikácii § 257 CSP musí súd prihliadať aj na to, ako si strany plnili svoje procesné povinnosti, či sa v konaní snažili postupovať z procesného hľadiska účelne. V tejto súvislosti krajský súd konštatoval, že z procesného hľadiska nemožno sťažovateľovu aktivitu vyhodnotiť ako účelnú, keďže inicioval spor, ktorý už bol skôr právoplatne rozsúdený. Krajský súd tiež vzal do úvahy okolnosť, že by bolo nespravodlivé, aby tá strana sporu, ktorá konanie neiniciovala a ktorá dôvodne bránila svoje právo, nedostala náhradu trov konania, ktoré musela v súvislosti s tým v konaní účelne vynaložiť.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ sa domnieva, že krajský súd sa riadne nezaoberal existenciou dôvodov hodných osobitného zreteľa, ktoré mali vyplývať z jeho odvolania. Odôvodnenie napadnutého uznesenia krajského súdu neobstojí, pretože je v rozpore s účelom a so zmyslom ustanovenia § 257 CSP. Podľa sťažovateľa „*krajský súd vôbec neprejednával vzťah účastníkov konania k nožnej aplikácii § 257 CSP, o čom svedčí aj odôvodnenie napadnutého uznesenia, z ktorého je zrejme, že Krajský súd sa venoval iba náhrade trov konania v zmysle § 255 ods. 1 a 256 ods.1 CSP, avšak vôbec sa nezaoberal, ani nepreukázal, či vôbec nepriznanie trov právneho zastupovania pred súdom v zmysle ustanovenia § 257 CSP, by nepriaznivo zasiahlo do majetkovej sféry účastníkov konania.*“.

5. Sťažovateľ uviedol, že je invalidný dôchodca so zdravotne ťažkým postihnutím, je odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom so stupňom odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, má zníženú pohybovú schopnosť samostatne sa premiestňovať v dôsledku narušenia telesných funkcií, pohybuje sa s oporou francúzskych bariel a v sprievode inej fyzickej osoby, na dlhšie vzdialenosti používa chodúľu, nie je schopný prepravovať sa v prostriedkoch verejnej hromadnej dopravy osôb. Okrem jednoizbového bytu nevlastní žiaden majetok, má veľmi nízky invalidný dôchodok (v sume 327,40 eur mesačne), a preto po úhrade základných životných potrieb (približne v sume 180 eur mesačne), pôžičky (v sume 85 eur mesačne), splátky za trovy konania žalovanému týkajúce sa iného konania (v sume 60 eur mesačne) mu nezostáva dostatok finančných prostriedkov, ktoré by postačovali na ďalšiu úhradu trov konania, a to ani v splátkach. Žalovaný je prosperujúcou finančnou spoločnosťou, u ktorej by nepriznanie nároku na náhradu trov konania nezasiahlo do jej majetkovej sféry. Sťažovateľ preto považuje napadnuté uznesenie krajského súdu za nespravodlivé, neprímerane tvrdé, majúce negatívny dopad z dôvodu jeho pretrvávajúcej ťaživej finančnej situácie. Zdravotný stav sťažovateľa a jeho sociálne, majetkové a osobné pomery sú podľa jeho názoru dôvodom hodným osobitného zreteľa na nepriznanie náhrady trov konania žalovanému.

6. Podľa sťažovateľa z právneho názoru okresného súdu nie je možné zistiť, či sa tento „*opomenul zaoberať argumentmi sťažovateľa, alebo či návrh podľa § 257 CSP zamýšľal zamietnuť, a ak to bolo jeho úmyslom, aké boli jeho dôvody pre takéto rozhodnutie bez preskúmania dôkazov...*“. Podľa sťažovateľa však okresný súd nehodnotil všetky dôkazy, keďže sa o podstatných dôkazoch vo svojom uznesení vôbec nezmieňuje. Krajský súd vychádzal zo skutkového stavu zisteného okresným súdom, ktorý považoval za dostatočne zistený. Krajský súd ale nevyhodnotil dôkazy predložené sťažovateľom, ktoré mali preukazovať dôvody hodné osobitného zreteľa v zmysle § 257 CSP. Krajský súd neodôvodnil, prečo „*z predložených listinných dôkazov sťažovateľom, nevyplývajú dôvody hodné osobitného zreteľa podľa § 257 CSP, prečo niektoré odmietol vziať pri formulovaní rozhodnutia do úvahy, prípadne aj prečo sa niektorými dôkaznými návrhmi odmietol vôbec zaoberať, resp. ak sa súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe, prečo táto skutočnosť nebola v uznesení dôkladne odôvodnená.*“. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu je zrejmé, že tento sa vôbec nevysporiadal s argumentmi sťažovateľa. Tieto nedostatky odôvodnenia spolu s tzv. opomenutými dôkazmi (o ktorých nebolo rozhodnuté vôbec) zakladajú vadu nepreskúmateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu.

7. Na záver sťažovateľ poukázal na viaceré rozhodnutia krajského súdu (rozsudok č. k. 6 Co 269/2005 zo 7. decembra 2006, uznesenie č. k. 14 Co 16/2018 z 22. mája 2019, uznesenie č. k. 8 Co 193/2017 z 31. mája 2018, uznesenie č. k. 14 Co 235/2016 z 10. mája 2018), ktorými bolo v skutkovo rovnakých alebo obdobných veciach rozhodnuté odchylným spôsobom ako vo veci sťažovateľa. Sťažovateľ uviedol, že „*aj keď právne závery všeobecných súdov obsiahnuté v rozhodnutiach vo veci samej nemajú charakter precedensu, ktorý by ostatných sudcov rozhodujúcich v obdobných veciach zaväzoval rozhodnúť identicky, protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere v spravodlivé súdne konanie.*“.

8. Z už uvedených dôvodov sťažovateľ považuje napadnuté uznesenie krajského súdu za arbitrárne, nepreskúmateľné, prísne formalistické, ústavne neudržateľné, a preto porušujúce jeho v bode 1 uvedené práva.

9. Z dôvodu nepriaznivých majetkových pomerov sťažovateľ požiadal o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Aby ústavný súd mohol rozhodnúť o ustanovení právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom [§ 37 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)], musí najprv zistiť, či sú kumulatívne splnené tri podmienky, resp. predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom: (i) žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu, (ii) majetkové pomery odôvodňujúce takúto žiadosť, (iii) nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

11. Ak ústavný súd z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia zistí, že v danom prípade nie je daná jeho právomoc na jej prerokovanie, ústavná sťažnosť je oneskorená, neprípustná alebo zjavne neopodstatnená, znamená to, že ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, a teda že nie je splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, v dôsledku čoho nemožno žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom vyhovieť.

12. Ústavný súd v súlade s § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa, pričom posudzoval, či jej prijatiu na ďalšie konanie nebránia dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

13. Princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať ústavnými sťažnosťami len za predpokladu, že sa sťažovateľ nemôže a ani v budúcnosti nebude môcť domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom využitím takých právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 zákona o ústavnom súde (m. m. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

14. Ak zákon o ústavnom súde podmieňuje prípustnosť ústavnej sťažnosti vyčerpaním opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon poskytuje sťažovateľovi na ochranu jeho práva, tak o to viac je podmienkou prípustnosti ústavnej sťažnosti uplatňovanie práva, ktorého porušenie sťažovateľ namieta, riadnym, zákonom predpísaným spôsobom (m. m. III. ÚS 1/04). Sťažovateľ nemá na výber, ktorý z existujúcich systémov súdnej ochrany využije, ale je povinný postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú má právomoc ústavný súd. Iba za predpokladu, že sťažovateľ vyčerpal všetky jemu dostupné právne

prostriedky súdnej a inej právnej ochrany svojho základného práva alebo slobody a pri ich uplatnení nie je úspešný, môže sa uchádzať o ochranu tohto základného práva alebo slobody sťažnosťou podanou ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. IV. ÚS 193/2010, I. ÚS 178/2011, IV. ÚS 453/2011, III. ÚS 703/2017) s tým, že v súlade s § 124 zákona o ústavnom súde mu zostáva zachovaná lehota na podanie ústavnej sťažnosti aj proti rozhodnutiu napadnutému mimoriadnym opravným prostriedkom.

15. Predmetom ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa o porušení označených práv napadnutým postupom a napadnutým uznesením krajského súdu, ktorému vytýka okrem iného arbitrárnosť a tiež nedostatočné odôvodnenie toho, že v jeho veci všeobecné sudy neaplikovali § 257 CSP. Z obsahu ústavnej sťažnosti je tiež zrejmé, že podľa názoru sťažovateľa krajský súd sa pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov konania adekvátne nevysporiadal s jeho odvolacou argumentáciou.

16. Ústavný súd sa stotožňuje s konštatovaním sťažovateľa, že prípustnosť dovolania proti uzneseniu odvolacieho súdu o nároku na náhradu trov konania podľa § 421 ods. 1 CSP je vylúčená § 421 ods. 2 CSP. Ústavný súd ale poukazuje na § 420 písm. f) CSP, ktorý upravuje prípustnosť dovolania (a v prípade naplnenia tohto dôvodu zároveň aj jeho dôvodnosť) v prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany sporu postupom všeobecného súdu nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa k všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom *denegatio iustitiae* (odmietnutia spravodlivosti). Ak rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (napr. IV. ÚS 314/2020).

17. Ústavný súd zároveň dopĺňa, že právo na spravodlivý proces môže všeobecný súd porušiť aj svojím rozhodnutím ako výsledkom svojej procesnej činnosti, ak v jeho odôvodnení absentuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre jeho rozhodnutie. Ak takéto odôvodnenie nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

18. Ústavný súd v danej súvislosti konštatuje, že sťažovateľom je predstretá argumentácia aj vo vzťahu k arbitrárnosti a nedostatočnému odôvodneniu napadnutého uznesenia krajského súdu týkajúceho sa nároku na náhradu trov konania, vo svojom obsahu porušujúceho jeho práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. K otázke možnosti napadnúť dovolaním aj výrok o nároku na náhradu trov konania ústavný súd poukazuje na svoje uznesenie č. k. I. ÚS 275/2018 z 15. augusta 2018 (rozhodnutie č. 74/2018 publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2018, s. 1270), v ktorom okrem iného vyslovil, že ide o rozhodnutie,

ktorým odvolací súd končí rozhodovanie o tejto otázke, ktoré tak možno považovať za rozhodnutie preskúmateľné v dovolacom konaní z dôvodov zmätočnosti ako rozhodnutie, ktorým sa konanie končí. Z uvedeného vyplýva, že aj vo vzťahu k nároku na náhradu trov konania sťažovateľ disponoval účinným prostriedkom nápravy (dovolanie), ktorý nevyčerpal (m. m. I. ÚS 300/2020).

19. Zo zistení ústavného súdu pri príprave predbežného prekovania ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ nepodal dovolanie proti napadnutému uzneseniu krajského súdu, a teda nevyužil právny prostriedok, ktorý mu zákon priznáva na ochranu jeho základných práv a slobôd, čím nerešpektoval subsidiárne postavenie ústavného súdu. Nevyužitie zákonnej možnosti podať dovolanie totiž nemožno nahrádzať ústavnou sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý môže založiť svoju právomoc na konanie o nej až vtedy, keď fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv; túto možnosť však sťažovateľ v tomto prípade mal. Ústavný súd zároveň dodáva, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti netvrdil a už vôbec nepreukázal, že dovolanie nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa, v okolnostiach jeho prípadu teda neprichádzal do úvahy ani prípadný možný postup ústavného súdu v zmysle § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

20. Na základe uvedeného ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako neprípustnú.

21. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jeho ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

22. Vychádzajúc z už uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade u sťažovateľa nie sú splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Podľa názoru ústavného súdu je totiž z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia ústavným súdom zrejmé, že v danom prípade ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 631/2017). Keďže nebol splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd nevyhovel.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. septembra 2021

Libor DUEA
predseda senátu